

Josep Maria Espinàs: el músic darrere l'escriptor

Josep Maria Espinàs ha deixat un llegat immens que no tan sols es limita a la seva obra periodística i literària, de la qual s'ha parlat a bastament, sinó també com a músic, ja que durant la dècada dels seixanta va ser un dels principals impulsors del moviment de la Nova Cançó catalana. Per això, per evitar que el bosc de la seva tasca com a articulista i autor de tota mena de llibres impedeixi de veure els arbres de la seva producció com a cantautor, hem concebut aquest article que tracta de la seva obra musical, i no només com a creador i intèrpret, també com a agitador.

El 1959, sota la inspiració de l'historiador Josep Benet, Lluís Serrahima va escriure a la revista «Germinabit» de l'Abadia de Montserrat -llavors encara no existia «Serra d'Or»- l'article *Ens calen cançons d'ara*, on feia una crida a la renovació de la música del país, que amb prou feines sobrevivia sota la dictadura franquista, amb un llenguatge modern i amb l'idioma propi. Aquesta crida va ser ben rebuda per alguns cercles que intentaven revitalitzar l'ensopida vida cultural catalana. Josep Maria Espinàs, que havia acabat la carrera de dret, però que ja es dedicava al periodisme, es movia en aquests ambients, i juntament amb Miquel Porter i Moix i Remei Margarit, que llavors era l'esposa de Lluís Serrahima, va fundar el col·lectiu de músics i cantants Els Setze Jutges, el 1961. La seva missió era impulsar el moviment de la Nova Cançó catalana interpretant composicions contemporànies, que en aquella primera època van estar molt influïdes per la *chanson* francesa. Això no obstant, la intenció dels impulsors del projecte, que mai es van reconèixer com a cantants professionals, era de retirar-se quan el grup estigués consolidat gràcies a les noves incorporacions d'artistes joves.

Les primeres actuacions de la colla, quan encara no havien adoptat el nom Els Setze Jutges, van tenir lloc el 30 de setembre de 1961 al Centre Comarcal Lleidatà i el 19 de desembre del mateix any al CFIC (Centre Femení d'Influència Cultural), totes dues a Barcelona. En aquest darrer concert, que es va presentar amb el títol de "La poesia de la Nova Cançó", hi van participar Porter, Espinàs i Serrahima -la Remei no hi va poder intervenir perquè estava malalta. I el primer recital oficial del col·lectiu es va fer a Premià de Mar el 29 d'abril de 1962.

Amb el pas del temps s'hi van afegir nous "jutges": Delfí Abella, Quico Pi de la Serra, Enric Barbat, Xavier Elies, Guillermina Motta, Maria del Carme Girau, Martí Llauredó, Joan Ramon Bonet, Maria Amèlia Pedrerol i

Joan Manuel Serrat. I el 1968, amb la incorporació de Maria del Mar Bonet (germana de Joan Ramon), Rafel Subirachs i Lluís Llach, es va assolir la xifra definitiva de setze components. El col·lectiu es va dissoldre un cop comprovada la consolidació del moviment, que anava creixent per moltes altres bandes, des del jazz al pop passant pel folk.

Espinàs va ser el primer "jutge" a enregistrar un disc, el 1962: *Espinàs canta Brassens*, amb cinc adaptacions del seu admirat cantautor de Seta, editat per la discogràfica Edigsa, que acabava de ser creada. El seu segon disc va incloure quatre cançons tradicionals catalanes: *La presó de Lleida*, *La cançó del lladre*, *La calma de la mar* i *Corrandes*. I més endavant va donar a conèixer obres de la seva pròpia autoria. En total, va editar vuit discos petits –en format epé de quatre o cinc cançons– fins al 1966, entre els quals un de cantat conjuntament amb una jove Maria Cinta. Els set primers treballs els va editar Edigsa, i l'últim, Concèntric. Aquest darrer segell va néixer com una escissió d'Edigsa, encapçalada per Ermengol Passola, en la qual Espinàs va prendre part, tant en la concepció com en l'organització.

Més endavant, el 1969, Espinàs també va escriure i enregistrar la narració destinada al públic infantil *Viatge a la lluna* (Concèntric), amb música de Xavier Monsalvatge.

De la mateixa manera que els seus articles periodístics, les seves cançons tenien un marcat aire de quotidianitat, amb dosis d'ironia i tendresa, característiques apreses de Georges Brassens, en bona mesura. Els discos d'Espinàs van tenir un cert èxit popular, atenent a les especials circumstàncies polítiques de l'època, gens favorables a la seva divulgació, i el 1963 va guanyar la primera edició del Gran Premi del Disc Català. A banda de la seva tasca com a artista, a més de participar en la creació de Concèntric, també va intervenir en la promoció de la barcelonina sala La Cova del Drac, on va exercir com a presentador i cantautor. Així mateix, va adaptar cançons, majoritàriament franceses, per a altres intèrprets, com ara Guillermina Motta, Maria Amèlia Pedrerol, Mercè Madolell, Joan Isaac i el grup infantil Els Xipis. I fins i tot es va dedicar a exercir de crític musical de la revista «Destino» durant una temporada.

El 1996 Joan Manuel Serrat va versionar una de les seves cançons més conegudes, *A la vora de la nit*, al doble CD *Banda sonora d'un temps i un país* (Ariola), en homenatge a la Nova Cançó.

Entre les moltíssimes distincions que va rebre, el 2007 Espinàs va ser guardonat amb els seus antics companys amb la Medalla d'Honor del Parlament de Catalunya com a reconeixement a la tasca realitzada per Els Setze Jutges.

Curiosament, però, la composició de Josep Maria Espinàs que més gent ha cantat ignorant que ell era un dels que la firmava, és el *Cant del Barça*. Escrita el 1974 juntament amb Jaume Picas, amb música de Manuel Valls, aquesta peça va esdevenir l'himne oficial del Futbol Club Barcelona coincidint amb el setanta-cinquè aniversari de la fundació de l'equip.

A l'hora de valorar l'aportació de Josep Maria Espinàs a la cultura catalana, és evident que la seva obra escrita té un pes enorme, incontestable, però no podem oblidar que el seu paper com a pioner de la Nova Cançó, i més com un aficionat –que, tot sigui dit, ho va fer prou bé– sense més pretensions que fer un servei al país, també és inqüestionable.

Josep M. Espinàs va morir el 5 de febrer de 2023 als 95 anys.

Imatge destacada: (c) Pere Francesch / ACN.